OKUMA PARÇASI

HER NESİLDE ÂLİM YETİŞTİRMEK

وَعنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: « إِنَّ اللّٰهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعاً يَنْتَزِعُهُ مِنَ النَّاسِ ، وَلٰكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ بِقَبْضِ الْعُلَمَاءِ حتّٰى اِذَا لَمْ يُبْقِ عَالِماً ، اِتَّخَذَ النَّاسُ رُؤُوساً جُهَّالاً فَسُئِلُوا ، فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ ، فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا »

Abdullah İbni Amr İbni Âs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken işittim:

"Allah Teâlâ ilmi insanların hafızalarından silip unutturmak suretiyle değil, fakat âlimleri öldürüp ortadan kaldırmak suretiyle alır. Neticede ortada hiçbir âlim bırakmaz. İnsanlar bir kısım cahilleri kendilerine lider edinirler. Onlara birtakım meseleler sorulur; onlar da bilmedikleri halde fetva verirler. Neticede hem kendileri sapıklığa düşer hem de insanları saptırırlar."

(Buhârî, İlim, 34; Müslim, İlim, 13.)

HADİSİN SAHABİ RAVİSİ: ABDULLAH İBNİ AMR İBNİ'L-ÂS

Babası Amr ile birlikte hicretin yedinci yılında Medine'ye göç eden Abdullah, eski kültüre vâkıf, okur yazar bir sahabi idi. Hz. Peygamber'den duyduğu hadisleri yazardı. Bu konuda Resul-i Ekrem'den özel izin almıştı. Hadis ilmi tarihi bakımından önemi büyük olan es-Sahîfetü's-Sâdıka onun bizzat Resulullah'dan duyarak yazdığı bin kadar hadisten oluşan bir eserdir.

Abdullah, geniş hadis ve fıkıh bilgisi sebebiyle sahabe arasında abâdile diye meşhur olan dört Abdullah'tan biri olarak tanınır.

Aile hayatını ihmal edecek ölçüde ibadete düşkünlüğü ve çok Kur'an okumasıyla bilinen Abdullah, babasının şikayeti üzerine Hz. Peygamber tarafından uyarıldı. İhtiyarlayıp gözleri de görmez olunca, vaktiyle Resulullah'ın gösterdiği kolaylıklar çerçevesinde yaşamayı kabullenmediği için pişman olduğunu itiraf etti.

Babası Amr İbni'l-Âs ile birlikte Şam'ın fethinde ve Yermük Harbinde bulundu ve bu savaşta babasının sancaktarlığını yaptı. Mısır'ın fethi üzerine babası ile birlikte Mısır'a yerleşip orada yaşadı. Babasının ısrarı ile devrin siyâsî olaylarında Muaviye tarafında bulundu. Ancak hiçbir savaşa fiilen katılıp silah kullanmadı. Kısa süre Kûfe ve Mısır'da valilik yaptı.

Babasından önce Müslüman olan Abdullah, 72 yaşında iken Mısır'da vefat etti. Kabri, babasının yaptırdığı Amr İbni'l-Âs Câmiinde olup günümüz Kâhire'sinde önemli bir ziyâret yeridir.

Allah ondan razı olsun.

AÇIKLAMALAR

Hadisimizde kastedilen ilmin Kur'an ve Sünnet ilmi olduğu açıktır. Hadisin içeriği bunu gayet açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Hadis şârihleri, ilmin yok olması, âlimlerin ortadan kalkması ve bilgisizliğin yayılıp cahillerin toplumların başına lider olması âhir zamanda, kıyamete yakın dönemde olacaktır, derler.

Buna karşılık Hicretin beşinci yüzyılında Endülüs'te yaşayan ilim adamlarından Kâdî İyâz: "Bu durum kesinlikle Resul-i Ekrem Efendimizin söylediği gibi zamanımızda ortaya çıkmıştır." demektedir. Oysa Kadı İyaz'dan dört asır sonra Mısır'da yaşayan Bedreddîn el-Aynî, o kadar çok âlim, fakih ve büyük muhaddisin bulunduğu bir zamanda yaşayan Kâdî İyâz'ın böyle söylemesine şaşar. Çünkü Aynî'ye göre de kendi zamanında İslam diyarları önceki asırlara kıyasla fakih ve muhaddislerden mahrum durumdadır; birtakım cahiller de fetvâ makamındadır. O, bütün bunları söz konusu ederek ne diyeceğini bilemediğini söyler.

Önceki âlimlere gıpta eden, görüş ve düşüncelerini günümüze aktarmaktan bile âciz olan bizlerin bu günkü halimize ne diyeceğimizi de biz düşünmeliyiz. Gerçekten günümüzde dini ilimler alanı, o dönemlerle kıyas edilemeyecek derecede çok sayıda ilim adamına ihtiyaç duymaktadır. Bu gün, ortaya çıkan birçok yeni meselenin çaresi ve çözümü, geçmişte gerçekleşmiş benzer birtakım meselelere kıyas edilerek halledilmeye çalışılmaktadır. İlme yeni katkılar sağlayan ve günlük problemlere çareler üretebilen insanların sayısı sadece ülkemizde değil, İslam dünyasında bile neredeyse parmakla sayılacak kadar azalmıştır. Özellikle aklına estiği gibi fetvâ verenler, dini ve ilmî kaygı taşımayanlar da çoğalmıştır. Ancak, bütün bu olup bitenler bizleri ümitsizliğe değil, dini gayrete ve ilim seferberliğine sevketmelidir. Türkiye, yüzlerce İmam-Hatip Lisesi, Kur'an Kursu ve onlarca Ilahiyat Fakültesi ile diğer İslam ülkeleri arasında çok seçkin bir yere sahiptir. Bu yönelişler ve samimi gayretler elbette bir gün meyvelerini verecektir.

[Nevevî, Riyâzü's-sâlihîn Peygamberimizden Hayat Ölçüleri (Tercüme ve şerh: M. Yaşar Kandemir vd.), C 6, s. 185-187; a.g.e, C 1, s. 481-482.]

HADİSTEN ÖĞRENDİKLERİMİZ

1. İlim hafızalardan silinmek suretiyle değil, ardı ardına âlimlerin vefat etmesiyle yok olacaktır.

2. Âlimler, yeryüzündeki insanların en emin olanları, hayır ve faziletin timsalleridir.

3. Âlimleri faziletli kılan, sahip oldukları ilimdir.

4. Müslüman toplumların görevi, ilme ve âlime değer vermek ve ulemanın sayısının artması için gayret etmektir.

5. İlimsiz ve bilgisiz olarak din konusunda konuşmaktan ve fikir beyan etmekten son derece sakınmak gerekir.

6. Âlim olmayan kişilerin toplumların başına geçip onları yönlendirmesi sapıklığa yol açar.

7. Kıyas ve ictihad dinin iki önemli unsuru olup ehil olmayanlara bırakılamaz.